

**Kangasniemen kunta
Ohje talousarvion 2026 ja
taloussuunnitelman 2027-2028
laatimiseksi**

OHJE TALOUSARVION 2026 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-28 LAATIMISEKSI

1 Yleisperustelut ja rakenne

1.1 Suunnitelmien yleiset perusteet ja talouden kehitysnäkymät

Kunnan vuoden 2024 tilinpäätöksessä yllettiin 136 t€ ylijäämävaiheeseen tulokseen. Tämä kasvatti edellisten tilikausien ylijäämäkertymää taseessa 8,9 M€ tasolle.

Kuntaliiton mukaan kuntatalouden tilanne heikkeni ennakoitun mukaisesti vuonna 2024, mikä johtui erityisesti sote-uudistukseen liittyvien kertaluonteisten erien poistumisesta. Heikkeneminen ei kuitenkaan toteutunut huonoimman ennusteen mukaisesti ja ennakoitua parempaa tulosta selittivät toimintakulujen maltillinen kasvu sekä verotulojen odotettua parempi kehitys. Kustannuspuolella paineita lisäävät kuitenkin palkkojen nousu, palveluverkon sopeutustarpeet ja kasvaneet rahoitusvastuut työllisyydenhoidossa. Myös sote-kiinteistöihin liittyvä yhtiöittämisvelvoite tulee vaikuttamaan paitsi toimintakulupuolella ylläpitokulujen poistumiseen myös toimintatuottopuolella vuokratulojen pois jäämiseen.

Kevään 2025 kehitysarvion mukaan kuntatalouden vuosikatteen arvioidaan heikentyvän kuluvana vuonna edelleen. Alkuvuoden 2025 talouskehitys on toteutunut arvion mukaan heikosti. Heikkeneminen kääntyy kuitenkin vuosikatteen vahvistumiseksi vuosina 2026-2027 verotulojen kasvun ja positiivisen suhdannekehityksen myötä.

Vuoden 2026 talousarvioon tarvitaan tarkennukset passiivisen työmarkkinatuen kustannusten toteutumisesta kuntien työllistämispalvelujen järjestämisvastuun myötä. Samoin kotoutumispalveluihin liittyvät toimenpiteet ja niiden rahoitus on vielä muotoutumassa.

Edellisvuosien tapaan ennakkolaskelmat osoittavat, että kunnan taloudessa on säästöpainetta arviolta noin 500 t€. Tilanne kuitenkin tarkentuu elokuussa päivittyvien verotulo- ja valtionosuusennusteiden myötä. Euromääräinen budjettiraami liitetään edellisvuoden malliin talousarvio-ohjeisiin elokuun aikana.

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen on ollut käynnissä vuoden 2023 lopulta. Sen tarkoituksena uudistaa kuntien rahoitus ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistamistyöhön perustuvan uuden lainsäädännön on tämän hetkisen tiedon mukaisesti tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.

VM:n keväällä 2025 julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talous on kääntynyt kuluneen vuoden aikana kasvuun. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku lisäävät

kulutusta. BKT:n ennustetaan kasvavan 1,3 prosenttia vuonna 2025, 1,6 prosenttia vuonna 2026 ja 1,5 prosenttia 2027. Työllisyyden arvioivan kasvavan selvästi vuosina 2026-2027 talouden vahvistumisen myötä.

1.2 Valtionosuudet

Tehtävämuutokset lisäävät kuntien laskennallisia kustannuksia ja valtionosuuksia. Vuoden 2026 kuntien valtionosuuksiin tehdään 2 % leikkaus, mikä tarkoittaa sitä, että kunnat maksavat itse lisääntyvien velvoitteiden kustannukset.

Kuntaliiton 6.5. julkaiseman ensimmäisen ennakkollisen valtionosuuslaskelman 2026 mukaan Kangasniemen kunta saa vuonna 2026 valtionosuuksia yhteensä 2 635 t€. Ero viimeisen vuoden 2025 ennusteen 2 352 t€ mukaiseen valtionosuuteen on lisäystä 384 t€. Kunnan virallisen ja alkuperäisen talousarvion 2025 mukaan valtionosuus on 2 409 t€. Vuoden 2025 ennuste on alkuvuoden aikana pienentynyt 57 t€. Asukasta kohti valtionosuusennusteen muutos 2025-2026 on + 521 €.

Hallituksen aloittama valtionosuusuudistus etenee VM:n virkatyönä. Uuden mallin on tarkoitus tulla voimaan eduskuntakäsittelyn keväällä 2026 kautta vuonna 2027.

1.3 Verotulot

Kehysriihen veropäätöksillä toteutettavat veronkevennykset ja esim. työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poisto lisää kunnallisveron tuottoa. Nettovaikutus kompensoidaan valtionosuuksissa. Maailmantalouden riskit ovat merkittävästi kohonneet ja aiheuttavat epävarmuutta Suomen talouden kehitykseen. Realisoituessaan riskien vaikutukset välittyvät myös julkiseen talouteen ja verotuloihin mm. palkkasumman ja yritysten toimintaylijäämän pienentymisen kautta.

Talousarvio-ohjetta laadittaessa viimeisin Kuntaliiton veroennuste on toukokuulta 2025. Ennusteen päivitykset perustuvat pääosin VM:n kevään kuntatalousohjelman arvioihin verotulojen kehityksestä. Kuntaliiton veroennustekehikon mukaan Kangasniemen kunnan verotulot vuonna 2026 ovat 13 555 t€. Lisäys vuoden 2025 tuoreimpaan ennustettuun verotuloon on 3,8 % (+ 494 t€). Vuoden 2025 osalta ennustetta nostavat tuloverokertymän vahvistuminen. Viimeisimmän ennusteen mukaan vuoden 2025 verotulot ovat 13 061 t€, mikä on 117 t€ enemmän kuin kunnan talousarvioon kirjattu ennuste.

Kiinteistöveron kehitysennuste tuleville vuosille on 1 % per vuosi pääosin rakentamisen heikon kysynnän takia.

Seuraavaa päivitettyä veroennustetta voidaan odottaa loppukesästä.

1.4 Väestönkehitys

Kangasniemen kunnan väkiluku vuoden 2024 lopussa oli ennakkotiedon mukaan 5 063 asukasta. Vuoden 2025 lopun ennuste väkiluvuksi on 4 996 asukasta. Kangasniemen väkilukuennuste taloussuunnitelmavuosille on seuraava:

Vuosi	2025	2026	2027	2028
Väestö 31.12.	4996	4939	4880	4825
Muutos	-67	-57	-59	-55

(Lähde: Tilastokeskus (ennuste 2024))

1.5 Henkilöstökulut

Kuntastrategian tavoitteena valtuustokaudella on edistää vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Tähän kuuluu työyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen, työyhteisötaitojen kehittäminen ja sen tukeminen sekä panostaminen henkilöstön yhdenvertaisuuteen. Kunnan osaava ja motivoitunut henkilöstö tuottaa hyviä palveluita kuntalaisille ja lisää kuntalaisten yleistä hyvinvointia.

Tavoitteiden toteutumista seurataan työhyvinvointikyselyjen mittareilla. Myös henkilöstön vaihtuvuudella ja avoimien työpaikkojen hakijamäärillä voidaan arvioida kunnan työnantajamainetta ja henkilöstön viihtyvyyttä.

Vuoden 2025 alusta kuntien vastuulla on ollut työllisyyspalvelujen järjestäminen. Palvelua on toteutettu yhteistoimintasopimuksella Mikkelin seudun työllisyysalueen kanssa. Sopimus jatkuu tulevana vuonna mutta palvelun lopullinen kustannus ja järjestelyn tehokkuus passiivisen työmarkkinatuen kustannuksilla mitattuna nähtäneen vasta kun palvelu on saatu kunnolla käyntiin.

Myös kotoutumislain kokonaisuudistus on kytköksissä TE-palveluiden uudistukseen. TE-palveluiden uudistamisen yhteydessä vastuu TE-palveluiden asiakkaina olevien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisestä siirtyy kunnalle. Samaan aikaan kuntien on tarjottava kotoutumispalveluita myös muille kuin työntekijöille. Tämä merkitsee sitä, että kunta tarvitsee vahvistusta kotoutumispalveluiden resursseihin.

Henkilöstön ammattitaito ja hyvinvointi ovat suoraan yhteydessä kunnan palvelutuotannon laatuun ja tehokkuuteen. Vastuullisen henkilöstöpolitiikan ja työnantajamaineen ylläpitämiseksi talousarvioon tarvitaan riittävät resurssit henkilöstön kouluttamiseen ja virkistäytymiseen.

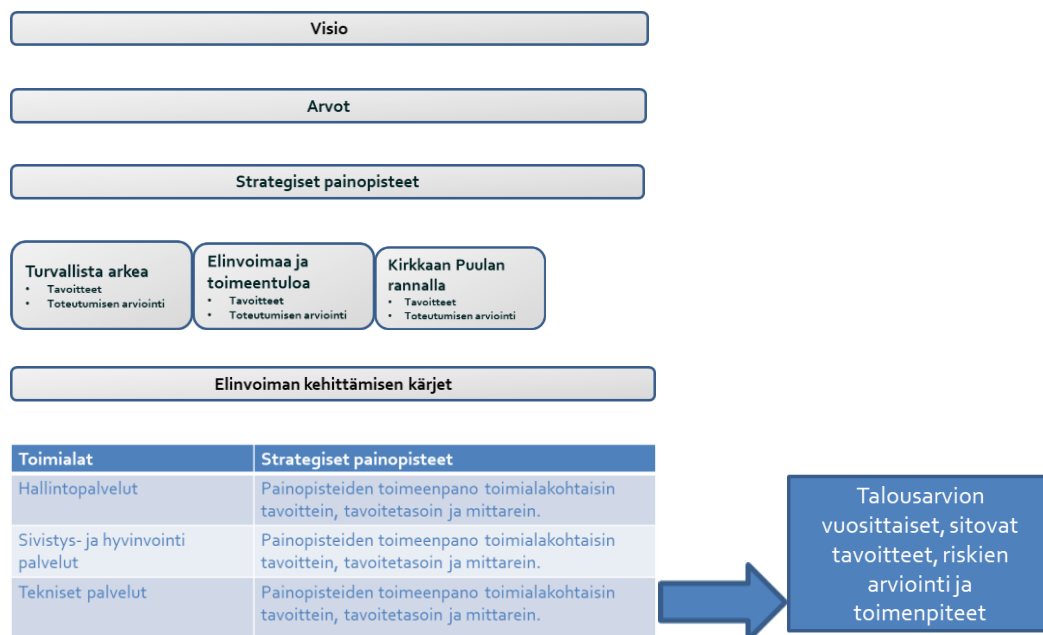
1.5.2025 voimaan tullut kunta- ja hyvinvointialan uusi työehtosopimus (KVTES) on voimassa 29.2.2028 asti. Sopimuskauden palkankorotukset ovat yhteensä 7,37 prosenttia noudattaen työmarkkinoiden yleistä linjaa. Lisäksi palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma tuo kunta-alalle noin 1,8 prosentin lisäkorotukset.

2 Talousarviolaadinnan lähtökohdat

2.1 Kuntastrategia

Kuntalain mukaisesti kuntastrategia ohjaa kunnan operatiivista sekä talouden suunnittelua ja toteuttamista. Kangasniemen kuntastrategia on laadittu vuosille 2022-2025. Toimialat nimeävät uudistetun strategian mukaiset tavoitteet, jotka ohjaavat talouden suunnittelua. Tavoitteissa pyritään huomioimaan muuttuva toimintaympäristö ja uuden kuntahallinnon muutostarpeet. Syksyn 2025 aikana laaditaan uuden valtuustokauden 2026-2029 strategia.

Talousarviossa on varmistettava riittävät resurssit, joilla turvataan laadukkaat ja asiakaslähtöiset palvelut, kuitenkin huomioiden tasapainoisen talouden ja muuttuvan toimintaympäristön haasteet.

2.2 Laskentaperusteet

Verot

Verot huomioidaan Kuntaliiton ylläpitämän ja julkaiseman veroennustekehikon mukaisesti. Veroennuste kehikko on seuraavan kerran päivittymässä loppukesästä. Lopullisessa talousarviossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaisia ennusteita.

Sosiaalivakuutusmaksut

Palkkojen sivukulut huomioidaan viimeisten prosenttipäivitysten mukaisesti. Talousarvio-ohjeen laadintahetkellä arvio vuoden 2026 sivukuluista on keskimäärin 24,36 %. Luvussa on huomioitu tasausmaksua (ex eläkemenoperusteinen maksu) vuodelle 2026 yhteensä 246 187,68 euroa.

Tulot ja menot

Tuloja pyritään kasvattamaan vähintään 2 prosenttia niiden toimintatuottoerien osalta kuin se on mahdollista. Tuloilla pyritään kattamaan osa talouden tasapainottamiseen tarvittavasta kustannusten vähennystarpeesta. Vuonna 2026 inflaatioennuste on 1,6 prosenttia ja vuonna 2027 se on 1,8 prosenttia.

Toimintakuluissa haetaan säästöä elokuussa tehtävän raamin mukaisesti toimialoittain. Talousarviota laadittaessa huolehditaan kuitenkin siitä, että kriittiset kuluerät budjetoidaan riittävällä tasolla. Kuluihin haetaan arviolta 500 t€ suuruista pienennystä, josta osa voi toteutua tulojen lisäyksillä.

2.3 Lautakuntatasolla huomioitavia asioita

Talousarviovuoden 2026 laadinnan yhteydessä nostetaan erityistarkasteluun seuraavat toimialakohtaiset kohteet:

Kunnanhallitus

- Seutuyhteistyönä toteutettavat palvelut ja niiden hinnoittelun perusteet
- Avustukset
- Elinkeino toiminta
- Konserni
- Työllisyys- ja kotouttamispalvelut
- Sote-kiinteistöjen yhtiöittämisen vaikutukset
- Työterveyspalvelu
- Hankintalain muutokset: Meita, Tiera ym.

Tekniset palvelut

- Kiinteistöstrategian toteuttaminen
- Sote- ja Pela-kiinteistöjen yhtiöittäminen ja sen vaikutukset mm. resurssointi

- Kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen
- Vesihuoltolaitoksen palveluhinnoittelu
- Ruoka- ja puhtauspalvelut

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

- Oppimisen tuen uudistaminen
- Turvallisuuden kehittäminen
- Kansainvälisyyden kehittäminen
- Kunnan hyvinvointityön ja vastuiden selkeyttäminen
- Varhaiskasvatuksen ulkoilupedagogiikan kehittäminen
- Nuoriso- ja koulutoimen yhteistyön kehittäminen
- Kunnan yleinen liikunnallistaminen

3 Talousarvion ja taloussuunnitelman käsittelyprosessi

Toimialajohtajat huolehtivat vastuualueensa talousarvioesityksen valmistelusta ja käsittelystä lautakunnassa ja muissa toimielimissä oman palvelukeskuksensa euromääräisten tulo- ja menoarvioiden, kirjallisten perustelujen ja henkilöstösuunnitelmien osalta 31.10.2025 mennessä. Talousarvion 2026 lisäksi laaditaan erikseen arviot taloussuunnitelmavuosien 2027-2028 menoiksi ja tuloiksi.

Talousarviokirjaan kirjattavien tavoitteiden tulee perustua kuntastrategiaan. Suositusten mukainen tavoiteasettelu liittyy strategiseen vaikuttavuuteen, asiakaslähtöisyyteen, palvelutoiminnan tuotantoon ja organisointiin. Lisäksi tavoitteiden tulee olla mitattavissa joko määrällisin tai laadullisin mittarein. Tämä on olennaista paitsi toiminnan tavoitteiden toteutumisen seurannan, myös toiminnan kehittämisen kannalta. Toimialajohtajat valmistelevat tehtäväalueiden tavoitteet yhdessä esimiesten kanssa.

Budjetoinnissa käytetään Accuna-järjestelmää, joka toimii paitsi talousarvio- myös raportointityökaluna. Accuna-järjestelmän ja kirjanpidon järjestelmän välillä on integraatio, jonka avulla toteumatieto siirtyy kirjanpidosta Accunaan. Järjestelmä on hankittu tehostamaan tiedolla johtamista läpi organisaation. Palvelukeskukset vastaavat talousarviolukujen syötöstä Accunaan talousarvio-ohjeen ja siihen myöhemmin liitettävän budjettiraamin mukaisesti. Palkkojen sivukulut päivittyvät palkkatilien riippuvuustilien kautta automaattisesti.

Henkilöstökulut perustuvat henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan, missä esitetään henkilöstön määrä- ja rakennetiedot sekä arviot tulevista muutoksista. Palvelukeskusjohtajat vastaavat viime kädessä siitä, että heidän vastuualueidensa talousarviossa varaudutaan kaikkiin toiminnasta talousarviovuoden aikana aiheutuviin henkilöstömenoihin eli vakituisten henkilöstön, sijaisten ym. määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen ja sopimusten mukaisiin työaikakorvauksiin.

Sisäiset tuotot ja kulut koordinoidaan talouspalvelujen toimesta yhteistyössä palvelujen tuottajien kanssa.

Talousarviotyössä pyritään hyödyntämään kuntalaisia osallistavaa budjetointia. Kohteesta sovitaan erikseen.

4 Investointiohjelma 2026 ja investointisuunnitelma 2027-2028

Investointisuunnitelma laaditaan sitovana talousarviovuodelle 2026 ja alustavana suunnitelmavuosille 2027-2028. Toimialat tekevät 31.8.2025 mennessä alustavan, perustelut sisältävän esityksensä investointiohjelmaan vuodelle 2026 ja investointisuunnitelmaan vuosille 2027-2028 sisällytettäväksi kohteiksi. Esitystä laadittaessa tulee tarkistaa vuoden 2025 investointiohjelman toteutumistilanne ja huomioida mahdolliset määrärahamuutokset ja -tarpeet seuraaville vuosille. Investointiohjelmaan esitettyjen hankkeiden osalta on myös esitettävä selvitys siitä, millainen kustannuksia lisäävä tai pienentävä vaikutus investoinnilla on tulevaisuudessa kunnan toimintojen nettokustannuksiin. Myös 10 t€ ylittävät ICT-investoinnit esitetään investointiohjelmassa.

Tekninen toimi huolehtii investointiohjelman- ja suunnitelman yhteenvedon laatimisesta. Investointien osalta käytetään harkintaa hankkeiden tarpeellisuudesta ja aikatauluista. Etusijalla tulevat olemaan sellaiset hankkeet, joilla voidaan osoittaa saatavan kustannussäästöjä tai jotka parantavat kunnan elinvoimaisuutta.

Investointiohjelman ulkopuolelle jäävät mahdolliset leasing- tai vuokratuella rahoitettavat hankkeet, joiden rahoituskulut huomioidaan kuitenkin käyttötaloudessa.

5 Talousarviovalmistelun aikataulu

Mihin mennessä	Käsittelijä	Mitä
16.6.	kunnanhallitus	talousarvio-ohjeiden hyväksyminen, 1. kierroksen talousarviokierroksen liikkeelle laitto
18.8.	kunnanhallitus	budjettiraami
31.8.	vastuualueet	tulo- ja menoarviot Accunaan, henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat, investoinnit tekniselle
12.9.	lautakunnat	talousarvion luvut
22.9.	kunnanhallitus	talousarvion 1. virallinen käsittely
lokakuu (tarkentuu)	valtuustoseminaari	talousarvio
31.10.	lautakunnat	talousarvion tavoitteet
3.11.	kunnanhallitus	talousarviokatsaus, esitys veroprosenteista
10.11.	kunnanvaltuusto	veroprosentit (veroprosentit ilmoitetaan Verohallinnolle viimeistään 17.11.25)
24.11.	kunnanhallitus	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen
8.12.	kunnanvaltuusto	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen